

XX əsrin sonları “kütəvi sənət”in (јахуд “күтлү үчүн сәнәт”ин) артыг сабитләшмиш жаңрларыны жаратды: филм-дәһшәт, роман-катаклизм, триллер, вуруш-филм (“бојевик”), јахуд вуруш-роман, комикс və с. Охучудан кизләтмирәм, мән һәлә өзүм үчүн мүјәңн етмәмишәм ки, бу жаңрлары нәзәрә түтүб “күтлөви сәнәт” дәрәндә, биз “сәнәт” сөзүнү јериндә ишләдирик, јохса, јох?

Јәни сәнәт һәгизәтәни сәнәтдән кедир? Билмирәм, амма бурасы да мәним үчүн ајындыр ки, һәмин бу “күтлөви сәнәт”ин дә маратлы нумунәләри јараныр.

Мәним алим динч дурмады вә мәшһур Маргарет Норрисин бир триллер-һекајәсини тәрчүмә етдим.

ЕЛЧИН

Маргарет НОРРИС

СӘНӘР КӨРҮШҮ (Һекајә)

Өвәлчә она һеч фикир вермидим. Биз Мейн илә Чейм-стритин кәшидији тиндә, сааты алтында дајанмышдыг, чәршәбә ахшамы сәһәр саат-беш иди вә бом-бош күчәнин о баш-бу башына бахырдыг. Мән Ред кәләјирдим, достуму. Сојуг иди, Ред дә ки, кәлиб чыхмырды. Өзүмү сахлаја билмәјиб әлими чинимдән асдығым голф чантасына вурдум вә јавашчадан, додагалты бир-ики јағлы сөз дедим.

— Сәбәләринизи горујун, чаван оғлан! — дәрә онун бир балача истәһзалы, бир аз да мәррибансајг сәси ешидилди.

Јахшыды дә, сәһәр саат бешдә адымн фикрини охујан тапылыб мәнимчүн! Сәрт һәрәкәтлә чәрвәлиб ону әмәллишкәлә сүздүм.

Бу гадынн гәрәибә кәркәми варды: орта јашларындајды, өзү дә пота, твиддән балахон палто кәјишди, кәһнә ајаггабыларынын гысы дабанлары јейилмишди, бүтүн буналары да чидди-чәһлдә јығдыгы дағавлары сачлары, сәлигә-сәһманла да кир-шанланмыш сифәти тамамлајырды вә доғрусу, белә бир сәлигә-сәһмандан, бу чидди-чәһдән сонра, бу чүрә кәјинмәкдә бир тәләм-тәләсиклик вардыды. Чох күман ки, гонаг кетмак истәјирмиш, амма бирдән нәсә бу гадына мане олуб вә о да әлине дүшәни әјинә кәчириб, тәләм-тәләсик дә күчәб чыхыб.

Мәним онунла чәрәләмәјә һәвәсим јох иди. Ләнәтә кәләрсән сәни, Ред! һарда итиб-батмысан?

— Адам кәрәк сәбрил олсун, онда һәр шәј дүзәлир, — дәрә гадын нәсипәт вәрәмәјә башлады вә онун сәсиндә јәнә бир ришхәнд вәр иди.

Јахшы дә, бәлкә доғрудан да мән сәфәйин биринә охшајырам, сәһәр саат бешдә голф чантасыла бурда дајанмышам, гој олсун, амма о кимди ки, мәнә ришхәнд еләрәј?

Мән күчәнин о бири башына кәдә билмирдим, горухурдум ки, онда Ред мәнә кәрмәз. Чантаны чинимдән чыхарыб телефон күшкүнүн јанына гојдум вә банкын кириш гапысына тәрәф кетдим ки, сәһәр гәзәтләринин башлыларына бахым.

Бу гадын да кәлиб јанымда дајанды.

— Телевизијанын ахшам хәбәрләриндә дедиләр! Карно-вәндән гачыб. Манјак гатилдир! Беләләри кәрәк һоспиталда истәрәһәтлә мәшғул олмысынлар! Онлары гофәсә салмаг лазымды, ордады јерләри, һәбсханалар!

— Карно-вәндә дә гофәс вәр, — дәрә етираз етдим вә гадын мәнә баханды: — Јанындан кәчәндә дә кәрмәк олур. — дедим.

— Пәнчәрәләрин һамысында дәмир бармағлыгыды.

— Демәли азды дә! Јохса орадән гачмаг олмазды! Өзү дә, мәнчә, манјакы хәстә адлан-дырмаг ахмағлыгыды. “Гатил” — бах, буду онун әсл ады!

Биз јанашы дајаныб хәстәханадан гачанын фотосуна бахырдыг. Јағшы фотонун үзүнү елә јууб апармышды ки, әмәлли-башлы бир шәј көрүмүрдү. Елә пырызгагы сачлары варды ки, арвад да ола биләрди. Адымн чибиндә беш сәнт олсајды, гәзәт алыб бүтүн мәғәләни охујарды...

— Бах дә, гатили түтүб елә јерә апарасан ки, орадән да гача, бизим дә чанымыза вәлвәлә сала!

Амма бу өзүм һеч горхана охшадырды. Беләсинин мән чикинә дә, бикинә дә бәләдәм: сән нә дәрјисән, дә, вәчинә дејил, дајанмаг билмир, елә һеј чәрән-ләјир. Өзүндән дә мүштәбәһ.

Беләләриди һәмишә мәнә чин атына миндирин.

Башыма кәләнләрдән билирәм ки, белә көрүшләрин ахыры нәјә кәтириб чыхары, она кәрә дә телефон күшкүнә тәрәф кери гәјитдым вә јәнә о тәрәф-бу тәрәф бахдым. Сәбрим тамам түкәнмишди. Бир машын өтдү, сонра да бири. һәлә јухудан јахшы ојанамыш бир ишчи дә голтуғунда күнорта јемаји кәчиб кетди.

Ред исә көрүмүрдү ки, көрүмүрдү.

Өвәлчә саата бахдым, сонра да о гадына. Еләчә банкын гапысы јанында дајаныб кәләрини гәзәт башлыларына зилләмишди.

Бәлкә онун да чибиндә беш сәнти јохду ки, кедиб гәзәт алсын?

Чох боз бир сәһәр ачылырды вә урәкәчан һеч бир шәј көрүнмүрдү. Јәнә ләвһәјә јахынлашдым вә бу күн үчүн һава нагтын-да малуматы охудум.

“Һава туулачаг, ара-сыра јағшы јағачаг”.

Билмирдим ки, белә олачаг... Ахы бу Ред һарда галды?

— Дарырмағын мәнәсә јохду, чаван оғлан. Биринчи автобус ачаг беш отузда кәләчәк.

Елә истәјирдим ағзымы ачыб дејим ки, мән автобус-зад көз-

ләмирәм, амма јахшы ки, вахтында өзүмү әлә алдым вә сүсдум. Јохса ки, башлајагачды һечтәләмәјә, мәнә дә чыхарачагды өзүмдән.

Бу гадын халамы јадыма салдырды, халамын ишылдајан о өзүндәнразы кәзләрини көрүрдүм вә кән мәнә боғурду.

— Мәнә елә кәлир ки, биз синизлә һарадаса көрүшүшүк. Сифәтиниз мәнә таныш кәлир... Дејисән нә олурса-олсун, мәнмилә данышмаг истәјир.

Горухдум. Сәһәри һирслә, гәзәб-лә ачмаг истәмирдим.

— Сиз јәгин һәрдән “Бир филман гәһвә”јә дәрјисиз. — дәрә диғәтлә мәнә бахды. — Јуз фәјз, сизи һардаса көрүшүм!

Инди баша дүшүм ки, бу гадын нијә белә кәјишди — һәрәкәтләјән ишләјир. Кафәјә кирән кимби, палтосуну, һә-һәјә кәлиб, вәј-вәјы галмыш чәкмәләрини чыхарыб атачаг бир тәрәфә, иш формасыны, ағ туфлиларын кијәчәк вә о саат да киришчәк ишә.

Мән о кафени таныјырдым, Чеймс-стритин ахырында иди. һәтта бир-ики дәмфә орда олмушдум да, амма хәјли вахт бундан бағаг.

— һә, — дедим, — орда олур.

Буну ки, белә көрүрдүм, маргалнамадығы бир шәј јохду, бәлкә чаваб вәрәндән сонра, мәндән әл чәкди...

— Јахшы ки, дедиз, јохса бүтүн күнү фикирләшчәјидим ки, сизи һарда көрүшүшәм.

Тиндә бир адам көрүндү вә бу гадын нәзәрләрини инди дә она зилләди. Кәзләри бәрәлди, ағзы да тәәччүбдән биләчәк ачылды, елә бил ки, балача, мәзәли бир “о” һәрфи иди.

Һәмин адамын чоқ күлмәли кәркәми вәр иди. Узун, лап узундраз иди, өзү дә арыг, гәрибә дә бир палтар кәјишди, елә бил ки, јармарка артисти иди. Палтосу әјинә кәдәк иди, голу аз гала дәрјисәјнә кәдиб чыхырды, кәдәк шалварыјла

узунбоғаз ајаггабысынын арасында да гыпгырмызы јун чорабы көрүмүрдү. Сифәти дә узунсов иди, дәрин гирышлары кәзләриндән дүз ағзынча узанырды. Ағзыны ачыб үзүмүзә күлүрдү.

— Сабаһыңыз хәјир, әзиз достлар! Нечә билирсиз, сиздән биринзини үрәјини јумшалдыб бир финчан гәһвә үчүн он шиллинг алмаг мәнә мүјәссәр олачаг, ја јох?

Гадын додағларыны бир-биринә сыхды вә сифәтинин ифадәсиндән баша дүшүм ки, бу адама ачы бир чаваб вәрмәк истәјир. Јадыма душду ки, Депрессия вахты галымыз дәрәндә аваралары башындан еләмәк истәјәндә халамын да сифәтиндә белә бир ифадә јаранырды.

ни һарда кәләјирәм?..”

Гадын бирдән-бирә хәбәрләр јалпышдырылмыш ләвһәјә тәрәф гачды.

— Бәлкә елә оду... чиркли, гоча авара... кәр бир мәним ким тәмиз гадына нечә данышыр. Мәнмилә, бир тикә чәрәјини әлинин зәһмәтијлә гәзәндә адамла! Нә дәрјисиз, дејин, ју елә Карно-вәндән гачан һәмин манјакды ки, вәр!

Өзүмү сахламаға чалышырдым.

— Мәнчә, елә дејил...

— Сән һардан билирсән?!

Аман аллах, мәним о халам да о вахт белә бир чыр сәслә мәним үстүмә чығырды, индәјечән дә о чығырты гулағымдады. “Ахы сән кимсән белә, мискин јетим, өзүнү ким һесаб

едирсән?!”

Анан өләндә нијә мәнә халамын јанына кәндәрдилик ки, онунла јашајым!

Гадын телефон күшкүнә тәрәф кетди.

— Бу саат полисә зәнк едәчәјим! Кәрәр, онун башына нә ојун ачагачам!

— Јох! Белә еләмәк олмаз!..

— Сәнә нә дәхли вәр, сән нијә гәришырсән? — дәрә чығырды. — Мән она кәстрәчәјим! Мәнмилә елә данышмаг олмаз! — Сонра дә әлини чантасына сохду ки, хырда пул чыхарыб полисә зәнк чалды.

Мән аз гала тамам умидсиз шалда јармарка артистине охшајан о адамын ардајына боландым. Еләчә аддымлајырды, елә бил бүтүн дүндә вәчинә дејилди. Јох, мән имкан вәрә билмаздым ки, она нәсә бир пәлиск әлсинир.

Бәјаг мәнә елә бир мәрһәмликлә кәз вурду ки, елә бил бу гадын кимн өзүндән мүштәбәһ, күт, вәчудундан зәһримәр јаған адамларға гаршы мәнмилә иттиғаг јарадырды.

Вә бирдән күчәнин ахырында һоспиталын фургону көрүндү. Мән билмирдим ки, бу, Ред-дир, мәнә кәмәк еләмәјә кәлир. Бу арвады һеч олмаса бирә дәнги јубандыра биләјсәдм. Әлими онун чининә тохундурдум.

О исә:

— Тәрбијасиз! Ләнәтә кәләрсән сәни! — дәрә ғышырды. — Сән өзүнү ким һесаб едирсән, мискин кәдәј!

Кәрүдү ки? Неч бир сөзә гулағ асмаг истәмирдим. Мәнмилә халам да бәлчә иди, о вахт боғазымы јыртырдым она баша салым ки, чантасындан пулу мән оғруламанмышам, амма, бах, бәлчә ғышырдырды, бу арвад кимби.

Редә дејирдим ки, әкәр мәнә голф ағачлары кәтирсәләр, һоспиталда тамам хошбәхт бир адам олачағым.

Голф ағачынын дартыб чантандан чыхардым вә зәрб илә арвадын тәпәсинә вурдум...

Сонра бир дә...

Бир дә...